

Rhododendron watsonii

Osmo Jussila

Hemsley & E. H. Wilson, *Bull. Misc. Inform. Kew.* 1910: 112. 1910.

锈红杜鹃 *wu bing du juan* (Kiina)
 alasuku *Hymenantes*
 sektio *Ponticum*
 alasektio *Grandia*

Watsoninalppiruusu

Ainavihanta 1,5 - 6 m korkuiseksi kasvava pensas tai pieni puu. Runko on harmaan ruskea ja karheakaarainen. Nuoret versot ja lehtien alapinnat ovat vaihtelevasti vaaleanukkaisia. Lehtiruodit hyvin lyhyet ja niissä on litteät "siivet", lehdet 10 - 33 cm x 4 - 10 cm pituiset, soikeat, suikeat tai vastapuikeat. Yläpinnaltaan karvattomat lehdet, joiden lehtisuoni ja lehden kanta keltainen. Lehtien alapinnalla ja lehtiruodeissa usein ohut vaaleanharmaa tai ruskea nukkakerros, joka voi olla epäyhtenäinen.

Kukinta ennen tai yhtä aikaa lehtien puhkeamisen kanssa, löysässä ja litteähkössä kukinnossa on 12 - 15 kukkaa. Avoimen kellomaiset kukat, joissa terälehtiä on 7. Teriö on 3,5 - 4 cm pituinen ja halkaisijaltaan 3 - 4 cm, nukkainen kukkaperä on 5 - 10 mm ja kukinto litteä, heteitä 14 kpl. Kukan väri on valkoinen tai vaihtelevasti valkoisen ja vaalean punaisen sävyinen. Kukan nielussa on usein tummanpunainen läikkä. Kukka ei tuoksu. Luontaisilla kasvupaikoillaan *R. watsonii* kukkii touko-kesäkuussa.

Kotimaa: Kiina, avoimissa metsissä ja alppiruusu-tiheiköissä 2500 - 3000 mmpy. Gansun eteläosat ja Sichuanin länsiosat.

R. watsonii kukinto. Kuva Jens Birck.

Ernest Henry "Chinese" Wilson

Kestävyys

Englanti H4-H5 (kestävä kaikkialla Englannissa ja Skandinavian eteläosissa, vastaten USA:ssa Pennsylvanianaan saakka, USDA 6A)

USA: (ARS) -15 °C,
 Suomi la-?

Watsoninalppiruusu esiteltiin Euroopassa 1910, ja nimensä se lienee saanut englantilaisen Kiinassa vaikuttaneen virkamiehen W.C. Haines-Watsonin muistoa kunnioittamaan.

Lajin löysi Ernest Henry Wilson 1904 toisella Kiinanmatkallaan, joka suuntautui Sichuaniin. Lajin tieteellinen nimi on harmillisen lähellä toisen kiinalaisen alppiruusulajin *R. wasonii* nimeä, ja ainakin minulle tuottaa vaikeuksia muistaa, kumpi nimi olikaan kyseessä, teellä vai ilman teetä. *R. watsonii* viedään tämän hetken taksonomian mukaan *Grandia*-alasektioon, kun taas *R. wasonii* luetaan *Taliensia*-alasektioon. Molemmat löytyivät Sichuanista samalla retkellä, ja nimettiin William Hemsleyn toimesta Kew:n kasvitieteellisen puutarhan julkaisukokoelmassa.

Jos, ja saanen tässä kohtaa esittää epäilykseni, watsoninalppiruusun sijoitus on oikein, on se todellinen outolintu ryhmässään. Kaikki muut *Grandia*-alasektion dinosaurusrhodot kasvavat luontaisena vain Yunnanista itään ja etelään Himalajan alarinteillä Vietnamin Nepaliin ulottuvalla hyvin voimakkaan monsuuni-ilmaston alueella. Näistä poiketen watsoninalppiruusu kasvaa satoja kilometrejä pohjoisempaan Sichuanin ja Gansun suhteellisen mantereisessä ilmastossa.

Alasektio *Grandian* lajit:

- *R. balangense*
- *R. grande*
- *R. kesangiae*
- *R. macabeanum*

- *R. magnificentum*
- *R. mechukae*
- *R. montroseanum*
- *R. praestans*
- *R. protistum*
- *R. pudorosum*
- *R. sidereum*
- *R. sinogrande*
- *R. suoilenhense*
- *R. watsonii*

Yllä mainituista lajeista vain muutamia voidaan menestyksellä kasvattaa Euroopassa muualla kuin leudoimmilla Atlantin rannikon saarilla, ja Suomessa taitaa *R. watsonii* olla ainoa, jolla on edes jotain toivoa. Jo Norjan rannikolla tilanne on parempi, ja **Ole Jonny Larsenin** teoksen 'Storblada rhododendron i Norge' *Grandia*-alasektion kestävimmiiksi lajeiksi on kirjattu *R. balangense*, *R. praestans*, *R. pudorosum* ja *R. watsonii*.

Watsonialppiruusu on helppo tunnistaa, kun on sen kerran nähnyt. Lehdet ovat suurehkot, mutta eivät mitenkään jättikokoiset. Samaan 25+ cm lehden pituuteen yltää meillä menestyvistä alppiruusulajeista ainakin *R. sutchuenense* ja *R. calophytum*, mutta näistä lajin erottaa helposti olemattoman lehtiruodin ja keltaisen kolmion näköisen keskiruodin avulla. Ole Jonny Larsen kirjoittaa watsonialppiruusun olevan helppo ja nopeakasvuinen puutarhakasvi ja aloittavan kukinnan jo nuorena. Cox toisaalta ei pidä lajia kovin kaan arvokkaana, onhan Skotlannin ilmastoon tarjolla monia näyttävämpiäkin lajeja. Jos vertaa watsonialppiruusua muihin *Grandia*-sektion lajeihin, niin onhan se auttamatta "ruma ankanpoikanen" siinä seurassa. Kukat ovat kasvin lehtien kokoon suhteutettuna aika pienet, kukkaterttu ei ole täysin pallomainen ja yksittäiset valkoiset kukat muodostavat roikkuvan kukinnon ("lax truss").

Kustavissa watsonialppiruusu on viihtynyt vuodesta 2015 (AC4840, Kristian Theqvistiltä) ilman vaurioita. Se ei ole vielä kukkinut. Kerhomme kesäretkellä 2016 näimme J. Karhun puutarhassa hyvinvoivan watsonialppiruusun niinkin pohjoisessa kuin Vaasan seudulla.

Silmiinpistävä ominaisuus, joka yhdistää monia hyvin talvenkestäviä alppiruusuja, on niiden lehtien no-

R. watsonii kuivana kesänä. Kuva Osmo Jussila.

pea reagoiminen vesistressiin. Näitä ovat vaikkapa *R. catawbiense*, *R. maximum*, *R. brachycarpum* ssp. *tigerstedtii*, *R. oreodoxa* var. *fargesii* ja myös *R. watsonii*. Kuvasin kuivuuden vaivaaman watsonialppiruusun 19.7. ennen kastelua ja n. tunnin kuluttua kastelun jälkeen.

R. watsonii kastelun jälkeen. Kuva Osmo Jussila.

Muilla *Grandia*-alasektion lajeilla en ole havainnut minäkäänlaista lehtien rullautumista sen enempää kuivuuden kuin kylmyydenkään seurauksena, joten luulenpa, että viimeistä sanaa ei ole vielä sanottu *R. watsoniin* oksasta rhododendronien sukupuussa.

KIRJALLISUUTTA

Cox K, Rhododendrons & Azaleas a Colour Guide 2005

Cox P.A. & K, The Encyclopedia of Rhododendron Species 1997

O.J. Larsen, Storblada rhododendron i Norge.

R. watsonii Juha Karhun kesämökin puutarhassa. Kuva Kristian Theqvist.